

"קום התהלך בארץ"

"מירון וקבר רשב"י"

מתוך "ליקוטי שמואל"

עורך ומלקט ש. אייזיקוביץ

eisikovits1@gmail.com

הר מירון

הר מירון (או בשמו הערבי: ג'רמק) הוא ההר הגבוה ביותר בשטח ארץ ישראל ממערב לירדן. הוא שוכן בסמוך לערים צפת ומעלות תרשיחא ופסגתו מתנשאת לגובה של 1,204 מטר מעל פני הים, והיא הגבוהה ביותר ברכס הרי מירון שבגליל העליון^[2]. בעבר התנשא ההר לגובה של 1,208 מטר מעל פני הים, אך צה"ל שיטח את פסגת ההר לצורך הקמת בסיס צבאי והנמיכה במעט.

הר מירון הוא אחד האזורים הגשומים ביותר בארץ, בממוצע יורדים בו כ-900 מילימטר גשם בשנה. במרבית החורפים יורד בהר מירון שלג ולרוב הוא נערם. ההר מכוסה בחורש ים תיכוני שכולל עצי אלון רבים.

שמורת הר מירון

הר מירון הוא מרכזה של שמורת הרי מירון שמשתרעת על פני שטח של כ-100,000 דונם. שמורה זו היא מהגדולות והוותיקות בשמורות הטבע בארץ ישראל. היא הוכרזה כשמורת יער עוד על ידי השלטון הבריטי בשנת 1942.

מלבד הפסגה שסגורה למבקרים בגלל הבסיס הצבאי השוכן בה, אתר הביקור העיקרי בהר הוא שביל הפסגה שמקיף אותה כ-100 מטר מתחת לרום ההר. מהשביל נפרשות תצפיות לרוב שטח הגליל העליון. ממספר נקודות בגוש הרי מירון ניתן לראות את כל רוחב ארץ ישראל, מהים התיכון, הגליל התחתון, הכנרת והגולן. בשמורה נמצא בית ספר שדה הר מירון.

ייחודה של שמורת הר מירון בפרט והרי מירון בכלל הוא בזה שהיא מהווה גבול תפוצה דרומי להרבה צמחים שמייצגים את הצומח בהרי טורקיה והלבנון. ניתן למצוא בהרי מירון צמחים כמו: רקפת יוונית, אדמונית החורש, ערער ארזי ועוד. במשך השנים ניטש מאבק על שימור השמורה מול מספר יישובים שנמצאים בתוכה או על גבולה. בייחוד התפרסם מאבקם של אנשי הכפר בית ג'ן להרחיבו ולבנות דרך לכפר חורפיש. גם התיישבות הבודדים חמדת ימים נאבקה שנים רבות על קיומה בתוך השמורה.

מלבד יישובים אלו, בנה צה"ל בסיסים בלב השמורה, כולל יחידת הבקרה האזורית (יב"א) הצפונית של חיל האוויר על פסגת ההר.

במהלך מלחמת לבנון השנייה נפלו קטיושות רבות בהר מירון וביישובים הסמוכים לו, וגרמו לשריפות גדולות באזור.

התיישבות בהר

לאורך שנים הייתה התיישבות יהודית ענפה מסביב להרי מירון. בין היישובים הבולטים: גוש חלב (כיום ג'יש), צפת שמשקיפה על ההר מהר כנען ויישובים קדומים יותר. יש אף הטוענים כי למרגלות ההר שכן היישוב הקדום מירום שמוזכר בתנ"ך כאחד המקומות שנכבשו על ידי יהושע בן נון:

וַיִּוָּעְדוּ, כָּל הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה; וַיָּבֹאוּ וַיַּחֲנוּ וַיַּחֲדוּ, אֶל-מִי מְרוֹם, לְהִלָּחֵם, עִם-יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-יְהוֹשֻׁעַ, אֶל-תִּירָא מִפְּנֵיהֶם--כִּי-מִחַר כְּעַת הַזֹּאת אֲנֹכִי נֹתֵן אֶת-כָּלָם חָלָלִים, לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל; אֶת-סוּסֵיהֶם תַּעֲקֹר, וְאֶת-מִרְכָּבֵיהֶם תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ. וַיָּבֹא יְהוֹשֻׁעַ וְכָל-עַם הַמְּלָחָמָה עִמּוֹ עֲלֵיהֶם, עַל-מִי מְרוֹם--פְּתָאִים; וַיִּפְּלוּ, בָּהֶם.

–ספר יהושע יא, ה

יש הטוענים שזהו "הר עצמון" שהיווה זירת לחימה נגד גלוס בתחילת המרד הגדול.

קרוב לפסגת הר מירון קיימים שרידים של ניסיונות קודמים להתיישב בהר. יישוב זה כונה "ג'רמק" על שם שמו הערבי של המירון. הוא נוסד על ידי ישראל ב"ק ובנו ניסן ב"ק בשנת 1834, אך ננטש לאחר שנים בודדות.

אתרים קדושים

כיום קיימים למרגלות הר מירון אתרים הקדושים ליהודים ולדרוזים. ביניהם ניתן למנות את קבר התנאים, רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו, רבי יוחנן הסנדלר וגם קבר נבי סבלאן.

יהושע בן נון

ישנה עדות מהמאה ה-13 לכך שהר מירון זוהה כמי מרום, זירת הקרב של יהושע בן נון במלכי הצפון:

וְיְהִי כְשִׁמְעַע יְבִין מֶלֶךְ חֲצוֹר וַיִּשְׁלַח אֶל יוֹבָב מֶלֶךְ מְדוֹן וְאֶל מֶלֶךְ שְׁמֶרוֹן וְאֶל מֶלֶךְ אַכְשָׁף. וְאֶל הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מִצְפּוֹן בְּהַר וּבְעֶרְבָה נֶגֶב כְּנָרוֹת וּבִשְׁפֵלָה וּבְנִפּוֹת דּוֹר מֵיָם. הַכְּנַעֲנִי מִמְזָרַח וּמֵיָם וְהָאֲמָרִי וְהַחֲתִי וְהַפְּרָזִי וְהַיְבוּסִי בְּהַר וְהַחֲוִי תַחַת חֶרְמוֹן בְּאֶרֶץ הַמִּצְפָּה. וַיֵּצְאוּ הֵם וְכָל מַחְנֵיהֶם עִמָּם עִם רַב כַּחֹל אֲשֶׁר עַל שְׂפַת הַיָּם לְרֵב וְסוֹס וְרֶכֶב רַב מְאֹד. וַיִּנְעְדוּ כָּל הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וַיָּבֹאוּ וַיַּחֲנוּ יַחְדָּו אֶל מִי מְרוֹם לְהִלָּחֵם עִם יִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל יְהוֹשֻׁעַ אֵל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי מִחַר כְּעַת הַזֹּאת אֲנֹכִי נֹתֵן אֶת כָּלֶם חַלְלִים לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת סוּסֵיהֶם תַּעֲקֹר וְאֵת מִרְכָּבֹתֵיהֶם תִּשְׂרֹף בָּאֵשׁ. וַיָּבֹא יְהוֹשֻׁעַ וְכָל עַם הַמִּלְחָמָה עִמּוֹ עָלֵיהֶם עַל מִי מְרוֹם פְּתָאִים וַיִּפְּלוּ בָהֶם. וַיִּתְּנִם יְהוָה בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיִּכּוּם וַיִּרְדְּפוּם עַד צִידוֹן רַבָּה וְעַד מִשְׁרְפוֹת מַיִם וְעַד בְּקַעַת מִצְפָּה מְזֻרְחָה וַיִּכּוּם עַד בְּלַתִּי הַשְּׂאִיר לָהֶם שְׂרִיד. וַיַּעַשׂ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ כְּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ יְהוָה אֵת סוּסֵיהֶם עֲקֹר וְאֵת מִרְכָּבֹתֵיהֶם שְׂרֹף בָּאֵשׁ.

– ספר יהושע, פרק י"א, פסוקים א'–ט'

עדות אחרת, מהמאה ה-14, זיהתה את מירון כמקום קבורתו של יהושע, הוא הר געש.

הלל ושמאי

עדויות לעלייה לקברי צדיקים במירון קיימות מסוף המאה ה-11. החל מהמאות ה-12 וה-13 הדיווחים, חלקם בידי יהודים וחלקם בידי ערבים, ממוקדים ומוסרים אודות עלייה לקברי הלל ושמאי, וכן על נס של הופעת מים מתוך סלע.

מצד אחד מעדה של שמאי ותלמידיו ומצד אחד של הלל ותלמידיו, ובאמצע המערה אבן שוקעת. אבן גדולה וחלולה כמו כוס, ונכנס בביתקיבולה כארבעים סאה ויותר וכשבאים שם בני אדם הגונים יראו האבן מלאה מים יפים וירחצו ידיהם ויתפללו ויבקשו מה שירצו. ואין האבן חלולה מתחת כי אין באים המים מן הקרקע אלא נעשה כן אם אדם הגון הוא, ואדם שאינו הגון לא יראה המים. ואם ישאבו מן האבן אלף כדי מים לא תהיה חסרה אלא מלאה.

– מסעות בנימין, בנימין מטולדה, מתוך מקומות קדושים ומקומות היסטוריים בארץ-ישראל, מיכאל איש-שלום, עמ' צב

מנהגי ההשתטחויות עוררו התנגדות בחוגים רבניים רבים, בשל עבירה על האיסור "בל תשחית" ובשל חשש לעבודת אלילים ולפולחן מתים בטקסים אלו השתתפו גם ערבים. החל מהמאה ה-13 נמסר על השתטחויות על קברי צדיקים דווקא בעונת האביב, בעיקר בפסח שני, אך גם במועדים אחרים. במאה ה-14 יש עדויות על עלייה לרגל למירון של יהודים שהגיעו מעבר לים. עד המאה ה-15 ממשיכים דיווחים רבים על עלייה לרגל בפסח שני לקברי הלל ושמאי.

רבי שמעון בר יוחאי

דיווח בסוף המאה ה-15 מעיד על עלייה לקברי רבי שמעון בר יוחאי ובנו בשלושת הרגלים, הכוללת הופעת מים כגשם, ומאותה התקופה נעלמת, בהדרגה, ההתייחסות לקברי הלל ושמאי. ככל הנראה, המעבר מקברי הלל ושמאי לקבר הרשב"י נעוץ במסורת ספר הזהר, שהובאה על ידי יהודי ספרד שעלו לישראל בתקופה זו. כמו כן, נהוג היה אז לערוך משמרות תפילה על קברו בראש חודש... במאה ה-16 נבנה מבנה על הקבר.

שלושת סוגי הביקורים שהונהגו במירון היו באותה התקופה: ביקור לשם תפילה בעתות משבר, ותפילה להורדת גשם בסוכות; ביקורי מקובלים וחבורותיהם לצורכי התייחדות ועיון בזהר בשלושת הרגלים כתחליף לעלייה לירושלים, בהשארת האר"י; קביעות של לימוד תורה וקבלה לצורך תפילה ותיקון על הגלות. התייחדות במירון בהקשר קבלי המשיכו, בתאריכים שונים, גם במאות הבאות. המשמעות הרוחנית של העלייה למירון, הייתה חלק בלתי נפרד מהתפיסה החדשה, הקבלית, של חיבור לנפש הצדיק המת ולא-לוהות, באמצעות מקום קבורתו, לצורך התעלות. קבר הרשב"י היה היעד המרכזי, אך נוספו אליו גם ההשתטחות על קברי הלל, שמאי ור' יוחנן הסנדלר.

במאה ה-16 ניתן דיווח על ישיבה של שלושה ימים של האר"י ואנשי ביתו בל"ג בעומר, וכן של גילוח שערות בנו, כמנהג שכבר היה קיים, כנראה מנהג עממי¹¹:

ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי רשב"י ור"א בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע ואוכלים ושות'י ושמים שם אני ראיתי למוז"ל שהלך לשם פ"א ביום ל"ג לעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים ראשו' של השבוע ההו' וזה היה פעם הא' שבא ממצרים אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אח"כ. והה"ר יונתן שאג"ש העיד לי שבשנה הא' קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מוז"ל שהולך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע ועשה שם יום משתה ושמחה.

–חיים ויטאל, שער הכוונות, דרושי הפסח, דרוש י"ב, מתוך שמונה שערים בעריכת שמואל ויטאל

עלייה זו נחשבת על ידי רבים למקורה של הילולת בר יוחאי, שהפכה מאותה תקופה לעלייה לרגל המרכזית במירון.

בתחילת המאה ה-20, כבר היה מירון האתר המרכזי לעלייה לרגל, בכל ימות השנה, בעיקר בתקופה שלאחר פסח, ושיאה בל"ג בעומר. על פי דיווח מאותה התקופה, הגרעין של הפולחן במירון הוא חסידיים, שעורכים במקום וסביבו תקופות ארוכות של התייחדות, ריקודים, טבילות ותפילות. הללו אף הנהיגו הקבלה בין הרשב"י לבין הרב נחמן מאומן, דרך גלגול נשמות. הדיווח ממשיך ומתאר כיצד ימים לפני ל"ג בעומר עוסקים במירון בתפילה, קריאת תהילים ועיון בזהר.

הילולת רבי שמעון בר יוחאי

” מי שלא ראה את שמחת ל”ג בעומר על קברו של רבי שמעון בן יוחאי במירון לא ראה שמחה מימיו, שישראל עולים לשם המוניות של חגיגה בשירים ובכל כלי שיר ובאים מכל המקומות מערי א-לוקינו ומארצות אדום וישמעאל ועומדים שם לילה ויום ולומדים... ומתפללים ואומרים מזמורים.

”

ש”י עגנון

—

בל”ג בעומר נוהרים מאות אלפים למקום ציון קברו של רבי שמעון בר יוחאי למרגלות הר מירון, לחוג שם את החג. בכל שנה בשנה בערב ל”ג בעומר ולאורך החג עצמו משמשת חלקת ציונו של קברו של הרשב”י מקום להילולה. הילולה זו נקראת בארמית: “הילולה דרבי שמעון בר יוחאי”, ובמשך ארבעה ימים רצופים מגיעים אליה כחצי מיליון איש ואישה. בערב של יומה האחרון של ההילולה מתחילים האירועים המסורתיים של החג ל”ג בעומר. ההדלקה המרכזית במדינת ישראל הפותחת את אירועי הילולתו של הרבי שמעון בר יוחאי היא הדלקת “מדורת האש הנצחית” אותה כאמור מדליק האדמו”ר מבויאן, כנהוג מידי שנה כך לפי מסורת אבותיו ושושלת החסידות, אדמו”רי בויאן הם הראשונים המכריזים על פתיחת ההילולה וטקס הדלקת האש הינו מסורת של כמאתיים שנה ומעלה. כחלק מהאירועים, מתקיים טקס ה”חלאקה”, בו נגזזים שיערות ראשיהם של ילדים אשר הגיעו לגיל 3.

קבר רבי שמעון בר יוחאי

קבר רבי שמעון בר יוחאי בהר מירון הוא מקברי הצדיקים המפורסמים בארץ ישראל, והאתר הדתי השני בארץ במספר המבקרים השנתי בו (לאחר הכותל המערבי). ההילולא הנערכת במקום מדי שנה בל”ג בעומר, היא האירוע האזרחי-דתי השנתי הגדול בישראל. מנהג נפוץ הוא לבצע במקום את החלאקה - התספורת הראשונה בגיל 3.

מבנה

מבנה הקבר גדול ובעל כיפות בצבע תכלת, וכולל חדרים אחדים. בחדר הגדול, בפנינתו הדרומית, מצבה המציינת את קברו של רבי שמעון בר יוחאי. במרכז החדר מצבה נוספת המציינת את קברו של רבי אלעזר בנו של רבי שמעון בר יוחאי. מקום מיוחד באתר מוקדש להנחת פתקאות (“קוויטלאך”) עם בקשות ולהדלקת נרות. על מצבת רבי שמעון בר יוחאי בנוי עמוד, כעין ארובה, המתרומם מעל הגג, ועליו נערכת ההדלקה לזכרו, בליל ל”ג בעומר.

במבנה מספר רב של חדרים, התפוסים על ידי גופים וארגונים שונים, כדוגמת שני ארגוני הכנסת אורחים המספקים מזון בחינם לבאי המקום.

בחדר קטן בכניסה למבנה הקברות, בצד המדרגות לגג נמצא קבר המיוחס לתנא רבי יצחק מתלמידיו של רשב”י.

בסמוך לאתר נמצא קבר המיוחס לרבי יוחנן הסנדלר. במהלך השנים פותחה סביבת המקום, ונבנו בה מבנים ומתקנים שונים, לשימוש ההמונים. האתר נמצא מעט מדרום למושב מירון, ובשטחה של המועצה אזורית מרום הגליל.

היסטוריה

קבר הרשב"י הינו אתר בעל מסורת ותיקה, עוד קודם לתקופת האר"י, שמרבית זיהוי קברי הצדיקים באזור הגליל מיוחסים לו. על פי ההיסטוריון אלחנן ריינר, ניהלו את המקום יהודים מוסתערבים עוד קודם לגירוש ספרד והתבססות קהילה ספרדית בארץ ישראל, כאשר הקהילה הספרדית שהתבססה בארץ במאה ה-16, ירשה את המתחם ואת מנהגי ל"ג בעומר בו, מהקהילה הוותיקה.

המנהג שהיה רווח לפני העלייה לקבר הרשב"י היה עלייה לקברי הלל ושמאי, מנהג שקשור בניסים של מים. עדות מהימנה לעלייה לקבר הרשב"י בל"ג בעומר יש רק מהמאה ה-15. לפיה:

מטיברייא רחוק כמו י"ב מילין יש מקום נקרא מירוני, יש מערה אחת נקברו בה עשרה זקנים חשובים ובכללם שמאי והלל. מעט רחוק משם יש מערה אחרת, נקברו בה ר' שמעון בר יוחאי ובנו, ובתוך המקום יש בית הכנסת מר' שמעון בר יוחאי, ואין שם מים חיים כלל, עד שלא יוכלו לדור שם בני אדם מהעדר המים, אך יבואו העברים שלש רגלים לראות קבורות הצדיקים החשובים הנזכרים, ובייחוד קבורת ר' שמעון בר יוחאי, ויתחננו עם תפלות סליחות ותחנונים לאל יתברך שייתן להם מים שיוכלו לעמוד שם ימים אחדים, ומיד יבוא מטר, והישמעאלים ימלאו הבורות שלהם וכיליהם מים, אז יתנו ליהודים לאכול ולשתות כל מעדני מלך.

–הנוסע מקנדיה, ה'רל"ג – 1473

במאה זו יש תיעוד של יחוס ל"ג בעומר לתאריך חתונתו של הרשב"י, וכן של פטירתו. למעשה, מקור המילה "הילולה" הוא במילה הארמית ל"כלולות". עם זאת, באותה התקופה עדיין מדווח על עלייה למירון להורדת גשמים בעת בצורת בקברי הלל ושמאי. למעשה, עד שלהי המאה ה-15, מרבית הדיווחים קבעו כי העלייה היא לקברי הלל ושמאי, והזכירו את קברי הרשב"י ובנו כבעלי חשיבות משנית ולא כיעד לעלייה. דיווח בסוף המאה ה-15 מעיד על עלייה לקברי הרשב"י ובנו בשלושת הרגלים, הכוללת הופעת מים כגשם, ומאותה התקופה נעלמת, בהדרגה, ההתייחסות לקברי הלל ושמאי. ככל הנראה, המעבר מקברי הלל ושמאי לקבר הרשב"י נעוץ במסורת ספר הזהר, שהובאה על ידי יהודי ספרד שעלו לישראל בתקופה זו. כמו כן, נהוג היה אז לערוך משמרות תפילה על קברו בראש חודש. במאה ה-16 נבנה מבנה על הקבר.

חלק מן המעבר המתואר היה נעוץ בהעתקת המשמעות מדגש פולחני על קדושת ההר, לדגש פולחני על קדושת הצדיק הקבור בו. הוא י"ח באייר, התאריך של צום יהושע לזכר מותו. מלבד התאריך, קיימת עדות מהמאה ה-14 המזהה את קברו של יהושע בהר מירון, לימים מוקד העלייה לרגל בל"ג בעומר. הר מירון זוהה באותה תקופה כמי מרום, אתר הלחימה של יהושע במלכי הצפון. בנוסף, ייתכן שחצור, אותה החריב יהושע, זוהתה עם מירון והייתה בעלת משמעות סמלית רבה. כמו כן, מותו של יהושע מוזכר בהקשרים של רעידת אדמה, בדומה לתכונת הרעדת האדמה של הרשב"י. מלבד זאת, סביר כי המעבר נעוץ בכך שההילולות נמשכו שלושה ימים, מפסח שני עד ל"ג בעומר, והתאריך החשוב הפך לתאריך סיום ההילולה. בתוניסיה נהוג גם בעידן המודרני לערוך סעודה לרבי מאיר בעל הנס או לרשב"י בפסח שני, דבר העשוי להעיד על התאריך המקורי של הילולת הרשב"י.

כאמור, המנהגים הקודמים היו בעיקר תפילה על המים. אולם, עולי ספרד הביאו מנהגים עשירים יותר, והפכו את מירון למקום התעלות רוחנית. שלושת סוגי

הביקורים במירון היו: ביקור לשם תפילה בעתות משבר, ותפילה להורדת גשם בסוכות; ביקורי מקובלים וחבורותיהם לצורכי התייחדות ועיון בזהר בשלושת הרגלים כתחליף לעלייה לירושלים, בהשראת האר"י; קביעות של לימוד תורה וקבלה לצורך תפילה ותיקון על הגלות. התייחדות במירון בהקשר קבלי המשיכו, בתאריכים שונים, גם במאות הבאות. המשמעות הרוחנית של העלייה למירון, הייתה חלק בלתי נפרד מהתפיסה החדשה, הקבלית, של חיבור לנפש הצדיק המת ולאלוהות, באמצעות מקום קבורתו, לצורך התעלות. קבר הרשב"י היה היעד המרכזי, אך נוספו אליו גם ההשתטחות על קברי הלל, שמאי ור' יוחנן הסנדלר. במאה ה-16 ניתן דיווח על ישיבה של שלושה ימים של [האר"י](#) ואנשי ביתו בל"ג בעומר, וכן של גילוח שערות בנו, כמנהג שכבר היה קיים, כנראה מנהג עממי:

ענין מנהג שנהגו ישראל ללכת ביום ל"ג לעומר על קברי רשב"י ור"א בנו אשר קבורים בעיר מירון כנודע ואוכלים ושותי' ושמחים שם אני ראיתי למוז"ל שהלך לשם פ"א ביום ל"ג לעומר הוא וכל אנשי ביתו וישב שם שלשה ימים ראשו' של השבוע ההו' וזה היה פעם הא' שבא ממצרים אבל אין אני יודע אם אז היה בקי ויודע בחכמה הזו הנפלאה שהשיג אח"כ. והה"ר יונתן שאג"ש העיד לי שבשנה הא' קודם שהלכתי אני אצלו ללמוד עם מוז"ל שהולך את בנו הקטן שם עם כל אנשי ביתו ושם גילחו את ראשו כמנהג הידוע ועשה שם יום משתה ושמחה.

– [חיים ויטאל](#), שער הכוונות, דרושי הפסח, דרוש י"ב, מתוך שמונה שערים בעריכת שמואל ויטאל

עלייה זו נחשבת על ידי רבים למקורה של הלולת בר יוחאי.

ניהול ובעלות

החל משלהי התקופה העות'מאנית אתר קבר הרשב"י מנוהל כ[הקדש ציבורי](#) על ידי הקדש היהודים הספרדים בצפת. קיימת מחלוקת בשאלה האם ההקדש הספרדי ניהל את האתר עוד קודם לכן, או שהמקום נרכש ונרשם על שמו רק ב-1888. ב-1920 נרשם המקום בלשכת רישום המקרקעין המנדטורית, כאשר מרבית השטח נרשם על שם ההקדש הספרדי, בעוד שטח קטן נרשם על שם ועד ההקדשות, ההקדש האשכנזי של צפת. סביבות המתחם הם אדמות בבעלות [מינהל מקרקעי ישראל](#). ב-1976 נחתם הסכם בין ההקדש הספרדי למשרד הדתות, לפיו ישכור המשרד את המתחם לתקופה של 5 שנים. תקופה זו הסתיימה ב-1981, אז חזר המתחם לניהול ההקדש הספרדי. עם זאת, במהלך התקופה נאחזו במקום מספר ארגונים וגופים שונים, שסירבו להתפנות ממקומם לאחר מכן.

פיצולים ומחלוקות שונות בהקדשות, הובילו לכך שארבעה גופים ציבוריים שונים היו מעורבים בניהול המתחם, בנוסף ל[משרד הדתות והמרכז הארצי לפיתוח המקומות הקדושים](#), שהזרימו כספים לתחזוקת המקום ולאירוע ל"ג בעומר השנתי. ההקדשות השונים משתמשים לצורכיהם בכספים הנאספים ב[קופות צדקה](#) שונות, הפזורות במתחם.

החל מ-1998 מתנהלת התדיינות משפטית בשאלת הבעלות על האתר, בין ארבעה גופי הקדש שונים, שהינם התפצלויות של ההקדש הספרדי והאשכנזי הוותיקים. ההתדיינות נערכה הן ב**בית הדין הרבני**, והן ב**בית המשפט המחוזי**, כאשר ערעורים הוגשו ל**בית המשפט העליון**. [מדינת ישראל](#) הייתה מעורבת אף היא בהתדיינות המשפטית בסוגיה, ולבסוף ב-2008 החליט בית המשפט העליון על מינוי ועדת בת חמשה חברים (אחד מכל גוף הקדש, ונציג המדינה כיו"ר), שתנהל את המתחם.

בשנת 2008 פרסם [מבקר המדינה](#) דו"ח חמור על המצב במקום, לפיו:

ליקויים במערך כיבוי האש ודרכי המילוט ששירותי הכבאות מתריעים עליהם מזה שנים, והמהווים סכנה לציבור, לא תוקנו על ידי ההקדשות המנהלים את המבנה. למרות זאת נתנו שירותי הכבאות בכל שנה אישור זמני לקיים את האירוע בל"ג בעומר. בל"ג בעומר התשס"ח לא היה בדרכי הגישה למתחם רשב"י כדי לספק את צורכי כוחות ההצלה והביטחון במקרה של אירוע רב נפגעים. כמו כן, היה כשל במערך התחבורה למתחם.

– חוות דעת - מצב קבר רשב"י במירון וההיערכות לל"ג בעומר

המבקר המליץ לבחון בהקדם את האפשרות למסור את הניהול והתחזוקה של מתחם הקבר והשטחים מסביבו לידי גורם מרכזי אחד - מטעם המדינה או גורם אחר בפיקוחה. בעקבות דו"ח המבקר והתרעת [חבר הכנסת משה גפני](#), מונתה ועדה מטעם המדינה המכונה "ועדת החמישה" ובה מיוצגים נציגי ארבע הקדשות, ונציג מטעם המדינה המשמש [כיושב ראש](#) הוועדה.

בסוף שנת 2011 החליטה ממשלת ישראל להלאים את האתר מידי ההקדשות, ולהעבירו לבעלות המדינה. מאבק עז נהלה על ידי גורמים בעדה החרדית, שפחדו מאיבוד השליטה ושינוי צביונו של האתר. בסוף 2013 חתם שר האוצר על צו המפקיע את הבעלות על המקום מידי ההקדשות, ומעביר אותה לידי [חברה ממשלתית](#) חדשה. בינואר 2016 החליטה הממשלה לפרק את החברה ולהעביר את תחומי אחריותה לעמותה הממשלתית, [המרכז הארצי לפיתוח המקומות הקדושים](#).

עליית ז' באדר

בשנת [תש"ט \(1949\)](#) אירגן הרב [משה צבי נריה](#) אירוע הודיה המוני על הצלחות מלחמת העצמאות, בקבר הרשב"י [במירון](#). אירוע זה היה היסוד לעליה למירון מדי שנה בז' באדר, בנוסף לעליה הרגילה בל"ג בעומר.

קריסת קבר רשב"י בשנת תרע"א

קריסת קבר רשב"י ארעה בל"ג בעומר של שנת [תרע"א \(1911\)](#). כתוצאה מהקריסה נהרגו אחד עשר אנשים ויותר מארבעים נפצעו. הפצועים פונו למושב בית זקנים לטיפול רפואי.

סיבת ההתמוטטות

מקורות שונים מביאים סיבות שונות להתמוטטות. יש הסבורים שהמון אנשים נדחף למעלה בגג וכתוצאה מכך נשבר המעקה והבניין נפל. על פי גרסה מאוחרת יותר, האסון נגרם על ידי "קונה" זכות ההדלקה, "שנטל את אבוקת ההדלקה והתחיל להפחיד את האנשים שעמדו מסביבו, למען יתרחקו וכו' עד [שמעקה הגג](#) עליו נשענו התמוטט וכמאה אנשים נפלו לחצר שבו עמדו [הכליזמרים](#)".

השלכות הקריסה

כתוצאה מהקריסה הוקם בית החולים היהודי בצפת. התלונות הופנו בעיקר לעבר גבאי הקבר על שלא תיקנו את המקום מבעוד מועד. קנאי צפת סברו כי האסון אירע בגלל עירוב בין נשים לגברים והוציאו כרוז שאסר על נשים להיכנס להילולה. בשנת 1912 פחת מספר המשתתפים מאוד בגלל התקנות. בשנת 1913 עדה מימון, מחנכת בצפת, נכנסה ביחד עם שתי חברותיה להילולה. בשנת 1914 הוסר החרם ונשים חזרו לבוא להילולה במירון.

נס ל"ג בעומר (הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א)

את הסיפור המופלא הבא, סיפר לי חתן צעיר, בעקבות מעשה שאירע עמו בערב ל"ג בעומר תשע"ג: בערב שבת קודש, פונה אלי רעייתי הכלה ומבקשת שניסע לשהות בשבת זו במירון, בסמוך לציון התנא הא-לוקי רבי שמעון בר יוחאי. אשתי הסבירה שהיות ורק לאחרונה נישאו, וזקוקים לברכה וישועה כדי לבנות את ביתם בהצלחה, כדאי שבערב ל"ג בעומר (שבאותה שנה חל ביום ראשון), יגיעו לשבות באתרא קדישא. שאלתי אותה בפליאה, "וכי סבורה את, שכעת, בערב ל"ג בעומר, נוכל למצוא מקום לשהות בו בשבת?! הרי כבר מלפני הפסח כל המקומות תפוסים". אך אשתי המשיכה להתעקש, והפצירה בי להשתדל בחיפוש מקום.

לאחר סדרת טלפונים ארוכה, התברר לי שאין שום סיכוי למצוא מקום אירוח בכל האזור. אך לפתע נזכרתי, שיש לי קרוב משפחה יקר, שמתגורר במושב 'אור הגנוז', בסמוך למירון (במהלך רגלי של כארבעים דקות). חשבתי לעצמי, שמא יסכים 'לזכות' בנו כאורחים לשבת, וכך נוכל לזכות להיות קרובים לציון הקדוש. הרמתי אליו טלפון, וסיפרתי שאני ורעייתי נודה להם מאוד אם יסכימו לארח אותנו בשבת. אך הלה השיב לי בנימה של התנצלות: "היינו מאוד שמחים שתגיעו לכאן לשבת, אלא שהדבר לא ניתן למימוש, מאחר וכידוע לך יש לנו ב"ה שמונה ילדים, ובדירה בסך-הכל שניים וחצי חדרים, כך שבקושי אנו מסתדרים עם מקום לינה בכל לילה...". הודיתי לאותו קרוב, ונפרדנו לשלום. לאשתי הודעתי בצער, שבע"ה בלי נדר, בשנה הבאה נדאג מבעוד מועד לשבות במירון בשבת ל"ג בעומר. אלא שפתאום הטלפון צלצל. על הקו היה לא אחר מאשר אותו קרוב... "תשמע, הילדים שמעו את השיחה שלנו, ומיד לאחר שניתקתי 'הסתערו' עלי בתחנונים והפצרות שנארח את החתן והכלה בשבת, ואנו כבר נסתדר עם מקום הלינה, ואכן, ממשיך החתן לספר, הגעתי עם רעייתי אל היישוב בערב שבת, ובני הבית קיבלו אותנו בחפץ לב ובשמחה.

בליל שבת, האחד אמר שישן על מזרון במטבח, השני על הכורסא בסלון וכו', העיקר שהאורחים יבואו "לאחר הסעודה, אני ורעייתי החלטנו לצעוד רגלית אל הציון, כדי לקרוא שם תהילים ולשפוך נפשנו בתפילה להשי"ת. סיכמנו שבשעה אחת בדיוק ניפגש בשער, ונחזור אל בית מארחינו. לאחר דקות ארוכות של המתנה, הלכתי לחפשה. בדיוק בשעה אחת, הגעתי אל השער, אך לא מצאתי שם את אשתי. התברר שהיא חשבה שמדובר בשער אחר, ומשלא מצאה אותי שם, גם היא יצאה לחפש אחרי, בתוך ההמון ששהו במקום באותו לילה. רק לאחר כשעה מצאנו זה את זה. והנה, צעדנו בחזרה אל המושב, והגענו לאכסניה בשעה שתיים וחצי בלילה. וכאן אירע דבר מזעזע ביותר. כאשר פתחנו את דלת הבית, קפאנו על מקומנו... הבית התמלא בעשן, כשכל המשפחה ישנה בשלווה על מטתם. רצתי אחר מקור העשן, והבחנתי בשמיכה המכסה את אחד הילדים הקטנים שבוערת באש. רעייתי נתקפה בחרדה והחלה לזעוק ולצרוח, אך אני לא איבדתי עשתונות נטלתי מיד את השמיכה, ניערתי אותה בחזקה על הרצפה, עד שכבתה האש, וב"ה לא נגרם לילד שום נזק. והכל בא בס"ד על מקומו בשלום.

כיצד פרצה הדליקה? – התברר שהילד הקטן בן השלוש, התעורר באמצע הלילה, ולאחר ששמע כל היום על מדורות ל"ג בעומר, החליט להקדים את הדלקת המדורה... טיפס על השיש במטבח, ונטל את אחד מנרות השבת, והחל לנסות

להצית את השמיכה שלו באש. תוך כדי ניסיונות ההבערה, שקע בשינה, והשמיכה החלה לעלות באש. רק לחשוב על כך שהייתי מוצא את אשתי בזמן... הרי היינו מגיעים אל הבית כשעה מוקדם יותר, לא היינו מרגישים באסון שעומד להתרחש ובאותם רגעים שהוצתה האש, בוודאי שכבר היינו ישנים, וכשאר בני המשפחה. וכמובן שגם אילו היינו שבים לבית כמה רגעים מאוחר יותר, איני רוצה לחשוב מה עלול היה לקרות. ולקח חשוב נוסף מהסיפור הבנו היטב מדוע עיכבו אותנו מן השמים, ושכל עכבה לטובה, פשוטו כמשמעו! – שכל מה שאדם עושה – לעצמו עושה. בעל הבית שהואיל בטובו לארח את בני הזוג, אולי חשב שעושה עמם טובה וחסד, אך התברר שאת הטובה הגדולה עשה לעצמו, והודות לאורחיו ניצלו חיי בנו ואולי גם חיי המשפחה כולה!

איך אומרים ל"ג בעומר ביפנית (מאת הרב דן טיומקין)

המנכ"ל היפני היה המום. מראה המדורות הרבות הפתיע אותו. "ככה אתם הישראלים חוגגים?"

ל"ג בעומר הוא יום מיוחד. יש בו מנהגים שונים. חלק הולכים למדורות, וחלק הולכים למירון, לציון רבי שמעון בר יוחאי. המשותף בין כולם, שאף אחד לא יודע למה הוא עושה את זה. אבל הנחישות והדבקות של כולם, מראה לנו עד כמה הסוד הגדול של ל"ג בעומר טבוע בעמקי נפשנו.

אחי עובד כסמנכ"ל חברת היי-טק גדולה. לפני כשנה, החברה עמדה לחתום חוזה חשוב עם חברה יפנית, ומנכ"ל החברה, יפני מעונב עם שם מצחיק, הגיע לארץ במטוסו הפרטי כדי לחתום על החוזה. הוא הגיע ערב לפני החתימה, והתכוון לעזוב מייד למחרת. אחי נשלח לקבל את פניו בשדה התעופה, וללוות אותו למלון הילטון בתל אביב, ומשם למסעדת גורמה מקומית. אחי פגש את האורח החשוב, הם נסעו ביחד למלון, ולפני שהם המשיכו למסעדה הוא עלה איתו לסוויטה של מלון הילטון, כדי להשאיר בחדר את תיקו ולהתרענן מעט אחרי הטיסה הארוכה. כשהם הגיעו למלון, זו היתה שעת ערב מוקדמת, האורח נכנס לסוויטה המפוארת, הציץ אל הנוף הנשקף ממרום מלון הילטון שעל שפת הים בתל אביב, ואז החוירו פניו. אחי לא הבין מדוע, אבל כשהוא הביט לעבר החלון, הוא הבין מייד מה קורה. זה היה ל"ג בעומר. כל גן העצמאות שמתחת למלון הילטון בתל אביב היה פרוס לפניו. הוא היה מלא במדורות, השמים היו אדומים מלהבות עשן, כל העיר היתה מלאה במוקדי אש ועשן. היפני היה המום.

-מה קורה פה? לאיזה ארץ הגענו? זה מה שהישראלים עושים בלילות?

אחי ניסה להסביר: "זה לא כל ערב ככה, היום יום מיוחד, ל"ג בעומר היום."

"-מה כל כך מיוחד ביום הזה?"

"-כל החגים שלכם ככה?"

"למה חוגגים דוקא בצורה כזאת, של מדורות?"

אחי לא ידע מה לענות. אנחנו כבר רגילים למעמד המדורות, אבל בעינים זרות, באמת יש כאן פלא עצום, מדורות מדורות, שאף אחד לא ממש יודע למה עושים אותם. אין דברים כאלה. זה יום חופש רשמי בכל מוסדות החינוך, המוני ילדים מתכוננים לזה במשך שבועות: סוחבים קרשים כבדים, נשרטים ונפצעים, וכמה עמלים – וכל זה בלי שאף אחד יודע את הסיבה לכך.

מה קורה פה?

ארוע השנה נשאר סודי

העיתונות הכללית לא מספיק מסקרת את הארוע האמיתי של ל"ג בעומר. יותר מחצי מיליון אנשים נוהרים בהמוניהם להר מירון במהלך היום. מושב מירון, מושב קטן ושקט בגליל העליון, שכל השנה בקושי זוכה להתייחסות תקשורתית כלשהי, זוכה לארח רבבות רבבות של אנשים מכל העם. בתקשורת לא מספיק מדווחים על זה. כל הופעה של זמר פנסיונר מחוץ לארץ שמגיע להופיע בפני עשרת אלפים איש, זוכה לסיקור תקשורתי נרחב בכל ערוצי התקשורת, וכאן כינוס עצום של מאות אלפי אנשים מצליח לעבור בשקט יחסי, וחוף מחברות האוטובוסים שקורסות בכל שנה מחדש, נראה שהציבור הכללי לא מספיק מודע למעמד.

מה יש שם בהר מירון? כמה אנשי חיל האוויר מכירים אותו בזכות מרכז הבקרה שבפסגתו, כמה אנשי החברה להגנת הטבע מדריכים טיולים בשמורת הטבע הקסומה שבו, אבל חוץ מזה זה הר שקט ושלו בכל ימות השנה. אבל בל"ג בעומר, יש הצפה של ממש, אלפי אוטובוסים מביאים מאות אלפי אנשים, חלקם מגיעים כמה ימים קודם, וישנים באהלים בשטח המושב. כל לול וכל משק מושכר במחיר מופרז, שווקים ססגוניים מתפתחים במקום, ובתי תמחוי ומרגוע מחלקים שתיה ואוכל חינם למבקרים. הכל סביב ציון של רבי שמעון בר יוחאי, התנא הקדוש, מחבר ספר הזוהר. המונים צובאים על הר מירון, וגם כאן לא ממש מובן למה, לא חסר קברים של רבנים ותנאים קדושים, לא חסר ימי הילולות לצדיקים, מה כל כך מיוחד דווקא ביום הזה, מה הסוד הגדול?

ושאלה אחרונה, הפעם לא מכיוון מנהג ישראל, אלא מכיוון ההלכה. ימי ספירת העומר הם ימים שנוהגים בהם דיני אבלות. לא מסתפרים, לא מתחתנים. ל"ג בעומר כלל לא מוזכר בחז"ל, במשניות, במדרשים או בגמרות. פתאום מגיע ל"ג בעומר, ובלי שממש ברור למה, הוא הופך להיות היום האחד והיחיד, שהוא יום מימי הספירה, והוא לא יום אבלות, ולהיפך: הוא יום מועד, יום הילולא, מותר להסתפר, מותר להתחתן, יום של שמחה גדולה. מה קורה פה?

התשובה אינה קשורה כלל לבר כוכבא. גם הקשר לפטירת רבי שמעון בר יוחאי אינו ישיר, ימי פטירה של צדיקים הם לא אירוע משמח. לדוגמא, יום פטירת משה

רבנו, ז' באדר, מוגדר כיום שבו צדיקים נוהגים להתענות, יום מצער שבו נשתכחו שלוש מאות הלכות. מה הסוד הזה של ל"ג בעומר, ששום דבר לא ממש ברור בו?

התשובה לכל השאלות היא באמת סוד. תורת הסוד. ביום ל"ג בעומר באמת נפטר רבי שמעון בר יוחאי, לא הפטירה היא הענין פה. לפני פטירתו, רבי שמעון כינס כמה מתלמידיו, וגילה להם כמה סתרי תורה. חלק עצום מתורת הקבלה, ספר שנקרא "אדרא זוטא", ניתן ביום הזה על ידי רבי שמעון לפני פטירתו. הספר הוא ספר קבלי עמוק, שנתן מפתח אחר לגמרי להבנת עולמות רוחניים קבליים ולהבנה מעמיקה בתורה, תובנות שעד אז היו חתומות וסגורות, ספר שדרכו נשלמה קבלת תורת הסוד. משום כך השמחה והחדוה ביום הזה, על שנתגלו כל אותם סודות. לכן ל"ג בעומר הוא יום שמחה. כך מבאר האדמו"ר ממונקאטש' בספרו: "שער יששכר".

מה כוחם של קברי צדיקים? האם כדאי לנסוע למירון?

לרגל ל"ג בעומר, בואו נדבר על הר מירון.

ש"י עגנון זכה להגיע למירון לפני הרבה שנים. כך הוא כתב על המעמד המרגש: "מי שלא ראה את שמחת ל"ג בעומר על קברו של רבי שמעון בן יוחאי במירון לא ראה שמחה מימיו. שישראל עולים לשם, המוניות המוניות של חגיגה, בשירים ובכל כלי שיר הבאים מכל המקומות... ולומדים "אידרא קדישא", ושאר לימודים נאים, ומתפללים".

אכן, הדבר הכי גדול שאפשר לעשות במירון, מעבר לחוויה האנתרופולוגית המרתקת, ומעבר לצפות בהמונים שבאים מכל מגוון הספקטרום החברתי בעם ישראל, זה להתפלל שם. זו עת רצון. האחדות, האווירה, האנרגיות, כל זה גורם לתפילה להיאמר מכל הלב, ולהגיע למרומים. רק צריך להקפיד - לא מתפללים לרבי שמעון. מתפללים רק לקב"ה. מבקשים מהקב"ה שזכות הצדיק תועיל לנו, מבקשים מרבי שמעון שימליץ טוב בעדנו.

על מה מתפללים? ברוך השם, לא חסר. כדאי לבקש ברכה בחינוך הילדים, ברכה בפרנסה, ברכה בזוגיות, ברכה בקבלת התורה. רבי צדוק הכהן (בספר "פרי צדיק") כותב ש'בכל שנה, כשבא יום זה' (ל"ג בעומר, (יכול כל אדם לזכות לפי כוחו להשיג בנפשו קביעת דברי תורה שירד ביום הזה בתורה שבעל פה. ולכן, קבעוהו למועד'. זה יום של לימוד כי יש בו גם כל כך הרבה אור ושמחה. הכי כדאי להתפלל לא רק על עצמנו, אלא גם על אחרים. להראות את האחדות גם בתפילה. להתפלל על זו שלא מוצאת חתן, ועל הזוג החמוד שלא מצליחים להביא ילדים. על זו שהילדים שלה עושים לה צרות, ועל זה שפיטרו אותנו, על החברה ועל השכנה. וגם על השכינה. אין קץ לסיפורי הניסים שקרו בזכות התפילות של ל"ג בעומר.

ומי שלא יכול לנסוע למירון?

לא כולם זוכים להגיע למירון. מי שיכול, מגיע עם עמך בית ישראל למירון. מי שלא - מציין את הארוע בדרכו. הדרך המקובלת בעם ישראל, היא לא רק על ידי נר זכרון, אלא על ידי מדורה, מדורה גדולה שמסמלת את האור שירד לעולם ביום הזה.

המדורות אינן ענין של מה בכך. הביטו בהתלהבות האינסופית הזו של הילדים. הביטו בהמון שנמשך לאש. זו השתקפות של המדורה שבלב, של האש שבפנים, לכן אפשר להביט שעות באש ולא להשתעמם. היא מזכירה לנו את יסוד האש שבתוכנו. ולא רק מזכירה, אלא בלילה הזה, היא מסייעת ללבבות אותה.

ה"בן איש חי", רבי יוסף חיים מבגדד, אומר לנו שבאמת - ל"ג בעומר בא לעזור לנו. בליל ל"ג בעומר מדליקים מיליון מדורות ומלא נרות לצדיקים, כדי שאם אין לך מאור פנים טבעי, האורות הללו יתנו לך אותו. כל כך חשוב, גם אם אינך במירון, לעשות סיור מדורות כי אז הפנים שלך מאירות ומאור פנים השבוע מושך ישועות.

קשה לדבר, קשה לכתוב, קשה להגדיר את הסוד הזה. זה משהו שמרגישים. לא צריך כאן יותר מדי מילים, זה משהו פנימי. משהו שסוחף את כולנו. בפנימיות הזאת מתגלה נקודה חבויה של אחדות. גם בצפיפות שבמירון, וגם איש איש במדורתו. אצל כל העדות, כל המגזרים וכל הסוגים, בלי שאף אחד יודע ממש למה, פשוט מתקהלים סביב המדורה. זה ביטוי של הנקודה הפנימית שקיימת בכולנו.

לך תסביר את זה למנכ"ל יפני מעונב.